

תהיות על הרוח ברוח האקזיסטנציאליזם

בניסיון לענות על השאלה מהי רוחניות עולה המסקנה שזו מגדירה עצמה באופן הטוב ביותר בהיעדר הגדרתה

מאת: גיא עמיר

כול הזכויות שמורות לגיא עמיר ©

אין להעתיק לשכפל, לתרגם או לעשות כול שימוש

מסחרי בחומר הכלול אלא ברשות מפורשת

מאי 2009

yoguy@guyamir.com

www.guyamir.com

אשאל מהי רוחניות,

אולם לפני שאסחף ואשקף את השקפת עולמי האישית, מוצא אני לנכון להתחיל במספר הגדרות המתארות מושג זה במובן הרחב והכללי שלו. הרי במידה ואתן הסבר זה או אחר, במידה ואומר שזו הרוח המניעה את הדברים, או שאולי זו אהבה, הכאן ועכשיו, או ההתקרבות לאל, במידה ואנסה להגדירה, התוצאה תהיה שאצמצמה להשקפת עולם מסוימת ובכך, אמנע מכל אותם שלהם אמונה אחרת להגדיר עצמם או לראות עצמם ככאלו.

מבחינה מוסרית, אהיה מחויב לראותה כנחלת הכלל. אין היא רכושה הבלעדי של קבוצה מסוימת או גישה זו או אחרת, שייכת היא לכלל בני האנוש. כך, שבכדי להגדירה ולרדת לעומקו של עניין, יהיה עלי להתחיל באותו המקום אשר יכול להקיף ולהכליל כל התייחסות או נקודת מבט שיכולה להיקרא רוחנית. אהיה מחויב להגדרה, אשר תוכל להכיל כל פרשנות אותה ניתן לעלות על הדעת ושתוכל לספק את כולם.

אעלה מספר תהיות אשר יעזרו לי להבהיר העניין. אשאל, מהי גישה, תיאוריה או פילוסופיה רוחנית, מדוע זקוק האדם לרוחניות, מהי החוויה הרוחנית ומיהו האדם הרוחני. נכון הדבר, שעדיין תהיה זו פרשנותי הסובייקטיבית והאישית לדברים, אולם מכך לא אוכל להימנע. יחד עם זאת, תקוותי היא שאופן הגדרתי את המענה לשאלות אלו, יאפשר לקורא להרחיב השקפת עולמו לכלול בתוכה את כלל ביטויי רוחניות האדם.

בראשית, אומר שגישה, תיאוריה או פילוסופיה רוחנית, הינן השקפת עולם הכוללת מערכת אמונות אותן מחזיקים הפרט או הקבוצה ושמטרתה, נתינת משמעות אישית או כוללת לקיום האדם. הכוונה בהשקפת עולם, הינה להתייחסות מנקודת מבט מסוימת. נקודת מבט זו, לעולם תהיה יחסית ולכן, לעולם לא תוכל לתפוס את התמונה הכוללת במלואה. הקיום, טבעו להישאר נסתר בחלקו, כשכוונה בנסתר הינה מעבר לתפיסתנו. לכן, תיאורו לעולם יישאר חלקי.

למשל, כאשר אנו מנסים לתאר את הקיום, הדבר מאלץ אותנו לקיבוע של נקודת זמן מסוימת. כך, שהדבר סותר את המהות הבלתי פוסקת של השתנות הדברים אותם אנו מנסים לתאר. כמו כן, לעולם לא יוכל להוציא עצמו האדם המתאר מהקשר הדברים. זה קדם לו והוא לעולם לא יוכל להוציא משורשו ולשקף נקודת מבט ניטראלית החוקרת את העולם ממקום שאינו מותנה. הרי גם הניסיון עצמו לייצג נקודת מבט שכזו, אינו מנותק מההקשר ממנו צמח.

יכול אחד להתעקש שתיאורו הוא הנכון, הוא האחרון והסופי, זה שלא ניתן לערער עליו וכשהוא נוכח, נגמר הדיון ואין כל מקום לאפשרות אחרת. אולם הדיון ממשיך להתקיים, הוא משתנה ומתהווה גם כשהוא נעשה על ידי הקיצוני ביותר. עוד, יכול אחר לטעון את קיומו או אי קיומו של האל כקביעה מוחלטת, כאמת. אולם, גם ידיעה עמוקה וסופית שכזו, יכולה להשתנות כשהיא מוצגת מנקודת המבט של החוזר בשאלה או בתשובה. כך שמתוך טבעה המשתנה, השקפת העולם מאבדת תקפותה. תחום זה נמצא מעבר לתפיסתו של האדם ולכן כל קביעה לגביו, לעולם תישאר בגדר אמונה.

אמונה זו, בין אם תהיה בבלעדיותו של הפרט או שתהיה משותפת לקבוצה בעלת מכנה זהה, מטרתה תהיה ניתנת משמעות לקיום האדם. ההדגשה הינה לקיום האדם, מעצם הבדלתו את עצמו משאר הבריות. יכול הוא לומר שהוא הישות היחידה המזהה את עצמה, יאמר שהוא הישות היחידה המוציאה הקשרה מהזמן, ישות המזהה את אפשרות אי קיומה וכן אלאה. יחד עם זאת, בין אם ייתן הסבר זה או אחר, בין אם אלו יתבדו או יילקחו כנכונים, מזהה האדם בעצמו ייחודיות המבדילה אותו מהבריות האחרות ובכך העיקר ולא בתוכנם המשתנה.

תפיסתו את עצמו כנוכח בקיום אחר, בקיום שהוא אינו הישרדותי באותו המובן אותו הוא תופס כמשותף לשאר הבריות, יוצר חלל המעלה שאלות רבות. במידה ונוכח קיום אחר, מה מטרתו? לשם מה אנו כאן? מה קיים מעבר? ומה? ואם? ולמה? ... תהום זו שנוצרת, מבטאת את צורך האדם במשמעות וכשמדברים על משמעות, ישנה חשיבות לחדד ולהבחין בין התחום הכללי לתחום האישי.

הראשון, מנסה להכליל עקרונות אוניברסאליים על הכלל והשני, נוכח כמענה לרגעים או חוויות מסוימות. אמיתותה של המשמעות בשני המישורים לעולם תישאר נסתרת ובגדר אמונה, מאותן הסיבות שהוצגו ממקודם. אולם, מכיוון שהמשמעות האישית תהיה קשורה לפרט והתנסותו האישית את ההווה

ואין היא כופה עצמה על האחר אשר לו בהכרח התנסות משלו, תהיה זו נכונה לאותו האדם ואין חשיבות באם זו מדויקת ומתארת את הקיום בשלמותו או לא.

יחד עם זאת, חשוב לו לאדם לזהות את ארעיותה של אותה המשמעות. הרי כשיסתכל על חייו לאחור, יכיר שמשמעות זו משתנה ואם לא במובן הרחב, אז לפחות בדיוקם של הדברים. אומר, שבמידה ומטרתה של הרוחניות לתאר, להבין, להסביר או לחוות את הקיום, הרי היינו רוצים להישאר בפתחות אל כל אשר הקיום חושף בפנינו. במידה ואדם יתקבע ויחזיק באותה משמעות כשהרגע חלף, לא יהיה עוד נוכח בהווה, אלא שקוע באופן מצומצם ומחזיק בעברו.

כעת, במידה והתייחס לתהייתי השנייה ואשאל למה זקוק האדם לרוחניות? אומר שהרוחניות היא אותו האמצעי לאדם בכדי לתת לאדם את אותה המשמעות המבדילה אותו משאר הבריות. זהו האמצעי עימו חושף האדם את משמעות קיומו, אם ברמה האישית או הכללית. אולם מהו אותו המקום, מה הוא אותו הקיום אותו מנסה האדם לחשוף?

האדם, בדומה לשאר הבריות נוכח במימד הפיזי, הוא חש, רעב, מתרוקן ונושם. בדומה לשאר הבריות, הוא נוכח במימד הרגשי, הוא מגיב לאחר, כועס, שמח, מפחד או מביע כל רגש אחר. הוא גם נוכח במימד המחשבתי כפי שהבריות האחרות, או לפחות כך נראה בפעולותיהן אשר נדמה שישנה מחשבה בבסיסן. אולם בנוסף לאלו, חווה האדם דבר אחר ומייחס לעצמו מימד קיומי נוסף. הקביעה באם שאר הבריות שותפות לחוויה זו או לא, אינה ממין העניין. העיקר הינו בכך שהאדם מייחס לעצמו מימד קיומי נוסף.

מימד זה אינו תחושה פיזית, למרות שניתן לחוש אותו, הוא אינו רגש, למרות שניתן להרגיש אותו והוא אינו מחשבה, למרות שניתן לחשוב עליו. המחשבה כשלעצמה היא מחשבה, היא אינה אותו הדבר, אולם תוכנה יכול לכלול אותו. כמו כן, גם הרגש כשלעצמו הינו הרגשה והחוויה החושית כשלעצמה היא התחושה, אולם אין הם הדבר כשלעצמו, הם כשלעצמם. מהו אם כן? מהו אותו הדבר אותו אנו חווים ומרגישים ושעליו אנו חושבים? מימד זה נסתר מהאדם והוא אינו יכול לתופסו במלואו והרוחניות, הינה אותו האמצעי או הניסיון לתאר את אותו המישור.

הדבר מביא אותנו לתהייה השלישית, מהי אותה החוויה, החוויה הרוחנית. על כך אענה שהחוויה הרוחנית היא אותו הרגע בו האדם מתעורר למודעות מסתכל בפליאה על הקיום. האדם מתעורר למודעות,

מכיוון שהבחין. אין הדבר מרמז על כך שהקיום, הרוחניות או החוויה אינם קיימים מבלי שהבחין בהם האדם וכמו כן, אין הדבר מרמז על כך שהאל היה או לא לפני שהאדם הגה בו. הכוונה היא, בכך שהאדם הוא זה הנותן לחוויה קיום לעצמו ובמידה ולא זיהה אותה, אין היא קיימת בשבילו.

מסתכל בפליאה, מכיוון שלמרות שיכולה היא להיחוות באמצעות התחושה הפיזית, הרגשת הרגש, או המשגת המחשבה, זו אינה שייכת לאף אחד מאלו. היא שייכת לאותו מקום נסתר, כששוב הכוונה בכך אינה במובן המיסטי של הדברים, אלא בכך שזו נמצאת מעבר לתפיסתנו. זו הפליאה שמקורה בזיהוי אותו הדבר שלא ניתן להבינו ומכיוון שכך, מעוררת היא השתהות. היא איננה מובנת מאליה ולאחריה, יבוא הניסיון להסבירה. דהיינו, מתן פשר המשמעות.

כאמור, משמעות זו יכולה להיות מתוארת כחוויה שמימית, מופשטת, מטאפיזית, או שקשורה לעולמות וישויות שהן מעבר לנו. באופן אחר, היא יכולה לקבל פרשנות ארצית וקונקרטי, אחת שנמנעת משימוש בהמשגה אשר תתפרש כלא רציונאלית. היא יכולה להיות מתוארת באופן אתיאיסטי, להיתפס ככוחה של אהבה, להיראות בכאן ועכשיו, באופן דתי, מיסטי והיד עוד נטויה. עם זאת, בין אם תינתן פרשנות זו או אחרת, לא תוכנה הוא העיקר, אלא עצם כך שזו המשמעות אותה נותן הפרט לחווייתו את אותו המימד הנסתר ממנו.

הדבר מביא אותנו לתהייה האחרונה, מיהו האדם הרוחני. אומר שהאדם הרוחני, הינו אותו האדם שעיסוקו בחיפוש אחר המשמעות לקיומו. אולם לפני שניגש לבחון הדבר, אני מוצא חשיבות להדגיש את הבחנה בין הרוחניות השייכת לטרנד של הרגע, לבין הרוחניות שהיא תוצאה של מחשבה מעמיקה והתנסות מכוונת. כמובן, שאין הכוונה בכך לטעון שאחת נכונה והשנייה לא, הרי גם אחד המגיע מהטרנד של הרגע יכול להחזיק ברוחניות שהיא תוצאה של מחשבה עמוקה והתנסות וכמו כן ההיפך. הכוונה בכך, הינה בזיהוי הסכנה הטמונה בעצם הגדרתה של הרוחניות כרוחניות.

ישנו ציבור שלם המזהה עצמו כרוחני. ציבור זה מזדהה עם התכנים וההגדרות אותם מבנה המעגל החברתי והתרבות לגבי מהו הדבר הרוחני ומה לא. מצד שני, ישנו ציבור שלם אשר אינו מזהה עצמו כרוחני, מכיוון שלרוחניות זו השקפת עולם או סטיגמה עימה אינו מסכים או שאינו רוצה להיות מזוהה עימה. ישנם לכך שתי השלכות עיקריות. הראשונה תהיה שציבור זה יזהה עצמו כרוחני על פי השקפת עולמו השונה ובין אם יקבלו או לא, את הטרנד הרגעי יתפוס כמוטעה, חלקי או נאיבי.

ההשלכה השנייה תהייה בכך שציבור זה יתכחש לרוחניותו ולפני שאסביר למה כוונתי, העז ואטען עוד כי האדם הינו ישות הנידונה לקיום רוחני, בין אם נרצה להכיר בכך ובין אם לא. הרי אותו המימד הנסתר שמלפניו נעמוד בפליאה והשתהות, אותו המימד הינו מימד משותף בחוויה האנושית. אין האדם יכול להימנע ממנו, בדיוק כפי שאינו יכול להימנע מהמוות. יכול הוא להתכחש למוות או להגיד שהדבר אינו מעניינו, אולם יחד עם זאת תהיה לו דעה כל שהיא, בין אם זו תשקף אמונה שלאחר המוות נגמר הכול או כל אמונה אחרת.

באותה המידה, תמיד תהיה לאדם דעה לגבי אותו המישור הנחוה. בין אם תהיה זו "רוחנית" ומופשטת או ארצית וקונקרטית, בין אם היא תאשר עולמות עליונים, גלגולי נשמות או אנרגיות, בין אם תתואר כחוויה של כאן ועכשיו, כחוויה קונקרטית של פשוט להיות, או שתחפש המשגה בעולמות המדע, בפיסיקה קוונטית, הפילוסופיה, האתיאיזם, או אף תשקף את זה האומר שחוויה זו, הינה כלום ואין לה שום משמעות. בין אם תבוא לביטוי באופן זה או אחר, עדיין ישקף הדבר את המשמעות האישית אותה נתן האדם לאותה החוויה.

מבחינה זו כולנו רוחניים, בין אם נצהיר על עצמנו ככאלו ונעסוק בדבר בגלוי ובין אם נתכחש ונבדיל עצמנו מאותו הזרם המגדיר את עצמו ככזה. הרי ישנו לנו קיום משותף שהוא במישור הנוסף, כולנו ישויות רוחניות. אם כך, מה יעשה אדם אחד לרוחני יותר מאחר? אגיד שלבטח לא תהיה זו פרשנותו לדברים או השקפת עולמו, הרי אלו לעולם יהיו חסרים אי ודאיים ובאותה המידה אפשריים להיות אחרת. מידת רוחניותו תהיה תלויה במידת התעסקותו בדבר הנחשף לפניו.

ככל שיגלה עצמו במימד הרוחני ולא במימדים האחרים, כך ימצא עצמו מגדיר עצמו לפיו, בין אם גישתו כזו או אחרת. כמובן שאין כוונתי להתעסקות בתכני המשמעות, זהו ביטוי למימד המחשבתי ואל לא לאותו האדם המתעסק בתכנים המוגדרים ליפול לאותה המלכודת. ישנה אפשרות שיזהה עצמו כרוחני, אולם הרוחניות תהיה ממנו ואלאה ובאופן דומה ישנה אפשרות שאותו האחד שעם הרוחניות אינו מזדהה, ישהה באותו המימד ויכירו.

ייתכן, שמוטב לנו להכיר בכך שאין באפשרויותינו להגיע לאותה ידיעה. כך, כשיגיע הרגע, פשוט נתבונן בהשתאות ופליאה ונשאיר אותו כפי שהוא ואפילו רק לקצת. כשניתן משמעות, לוודאי כל אפשרות אחרת תבוטל ובכך, נצמצם עצמנו לכדי תבנית או קטגוריה המבטאת רק היבט זעיר של קיומנו.

אין אני אומר בכך שמשמעות זו אינה חשובה, להיפך כבודה במקומה ורצוי לו לאדם למצוא אותה. אולם, במידה ונתאפק מעט ולא נרוץ ישר להגדיר, ניתן לדבר לחשוף את עצמו כפי שהוא, נהיה קצת איתו ונישאר בפתיחות לכל אפשרות שקיימת.

ישנה אפשרות, שאחד יאמר שאיני ברור ועקבי ויחזיק הדבר כנגדי. אומר לו, שאינו מקבל עולמי ומכיוון שהנני חלק מקיומו שלו, הדבר כאילו הוא מתעלם מעצמו. הינה, ניתנה לו הזדמנות ובאמצעותי הקיום נחשף בפניו, אולם זה האחד מסרב לראות ביטויו. היה יכול להתבונן בפליאה ולראות את שאינו מובן מאליו, אולם מצמצם הוא עצמו ונאחז בקביעה, בדבר שחלף כבר. קיבעון זה, אינו מאפשר את רוח השינוי את הרוחניות שכבר בו.

אחר, יאמר כי איני אומר דבר, שאיני מגדיר רוחניות מהי ושאני מסתובב סביב עצמי. אז, אהיה בתחושה שנכשלתי, שדברי לא היו מובנים. הרי זו בדיוק הסיבה שנמנעתי לקבוע עמדה. פרשנותי האישית או המשמעות הזמנית אותה אני נותן לדברים, שלי הם ולא תמיד מתאימים לאחר. אומר לו להקשיב לעצמו, ליצוק משמעות משלו ולא לחפש הגדרה מבחוץ לאחוז בה. אמר לו שבשבילי, משמעותה של הרוחניות הינה בהישארותה מחוסרת הגדרה ומכך, שייכת לכלל האדם...

לכולם.